

ความท้าทายของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล: บทบาทของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้งและการสร้างความแตกแยกทางการเมือง*

CHALLENGES OF DEMOCRACY IN THE DIGITAL ERA: THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN ELECTIONS AND POLITICAL POLARIZATION

ฉัตรสนัน สรรวงษ์ละคร^{1*}, เรืองวิทย์ วรรณราช²

Chatthasanan Sanwonglakorn^{1*}, Ruangwit Wareewarach²

¹นักวิชาการอิสระ อุบลราชธานี ประเทศไทย

¹Independent Visitor, Ubon Ratchathani, Thailand

²นักวิชาการอิสระ สระบุรี ประเทศไทย

²Independent Visitor, Saraburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.chatthasanan.s.88@gmail.com

บทคัดย่อ

ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะบทบาทของโซเชียลมีเดียที่ส่งผลต่อกระบวนการเลือกตั้งและการสร้างความแตกแยกทางการเมือง บทความนี้วิเคราะห์ปัญหาหลักที่เกิดจากการใช้โซเชียลมีเดีย ได้แก่ การแพร่กระจายของข่าวปลอม (fake news) การบิดเบือนข้อมูล (disinformation) และการแบ่งขั้วทางการเมือง (political polarization) ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและเสถียรภาพทางการเมืองผ่านกรณีศึกษาสำคัญ เช่น การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาและกระบวนการ Brexit หนึ่งในปัญหาที่สำคัญ คือ การแพร่กระจายของข้อมูลเท็จที่รวดเร็วและกว้างขวาง โซเชียลมีเดียถูกใช้เป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวความคิดเห็นของประชาชน ผ่านอัลกอริทึมที่เลือกนำเสนอเนื้อหาตามความสนใจของผู้ใช้ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ “echo chamber” หรือห้องเสียงสะท้อน ซึ่งทำให้นักคิดทางการเมืองมีความสุดโต่งและลดทอนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง นอกจากนี้ การขาดมาตรการกำกับดูแลที่เหมาะสมยังเปิดโอกาสให้กลุ่มผลประโยชน์ใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้เพื่อชี้นำหรือบิดเบือนข้อมูลเพื่อตอบสนองวาระทางการเมืองของตนเพื่อรับมือกับปัญหานี้ จำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขที่ครอบคลุม ได้แก่ การพัฒนาอัลกอริทึมที่โปร่งใสและลดอคติในการนำเสนอข้อมูล การกำกับดูแลเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยรัฐและองค์กรอิสระ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) ให้แก่ประชาชน และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมในการสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่เอื้อต่อประชาธิปไตย การรักษาสันติภาพระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความมั่นคงของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นพลังบวกในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย แทนที่จะเป็นเครื่องมือบ่อนทำลายความมั่นคงทางการเมือง

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย, โซเชียลมีเดีย, การเลือกตั้ง, ความแตกแยกทางการเมือง

Abstract

Democracy in the digital age faces increasingly complex challenges, particularly regarding the role of social media in influencing electoral processes and deepening political divisions.

* Received February 26, 2025; Revised March 25, 2025; Accepted March 27, 2025

This article examines key issues arising from social media use, including the spread of fake news, disinformation, and political polarization, which significantly impact voter behavior and political stability. Case studies such as the U.S. presidential elections and the Brexit process illustrate the profound effects of social media on democratic processes. One of the most pressing concerns is the rapid and widespread dissemination of false information. Social media platforms powerful tools for shaping public opinion through algorithms that curate content based on preferences. This results in the phenomenon known as the "echo chamber," where individuals are repeatedly exposed to similar viewpoints, reinforcing political extremism and reducing opportunities for balanced discourse. Furthermore, the lack of appropriate regulatory measures allows interest groups to manipulate these platforms, steering or distorting information to serve their political agendas. To address these challenges, a comprehensive approach is essential. Key solutions include developing transparent and unbiased algorithms, implementing regulatory oversight of digital content by governments and independent organizations, promoting media literacy among citizens, and fostering collaboration between governments, private sectors, and civil society organizations to create a digital ecosystem that supports democratic values. Maintaining a balance between freedom of expression and democratic stability in the digital age requires the collective efforts of all stakeholders. It is crucial to ensure that technology a positive force in strengthening democracy rather than a tool that undermines political stability.

Keywords: Democracy, Social Media, Elections, Political Polarization

บทนำ

ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลกำลังเผชิญกับความท้าทายที่รุนแรงจากอิทธิพลของ โซเชียลมีเดีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชน ปัจจุบัน กว่า 70% ของประชาชนในหลายประเทศใช้โซเชียลมีเดียเป็นแหล่งข้อมูลหลักเกี่ยวกับการเมือง (Newman, N. & Nielsen, R. K., 2022) ให้การรับรู้ทางการเมืองถูกกำหนดโดยเนื้อหาที่ถูกเผยแพร่บนแพลตฟอร์มเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม อัลกอริทึมของโซเชียลมีเดียไม่ได้ออกแบบมาเพื่อคัดกรองความถูกต้องของข้อมูล แต่เน้น การส่งเสริมเนื้อหาที่ได้รับความนิยมสูง ส่งผลให้ข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) แพร่กระจายได้รวดเร็ว

การแพร่กระจายของข้อมูลที่ผิดพลาดมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อ ประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง ฟองข้อมูล (Filter Bubble) และอัลกอริทึมของแพลตฟอร์มดิจิทัล ยังมีส่วนในการทำให้ความคิดเห็นทางการเมืองแยกขั้ว (Polarization) ลดโอกาสที่ประชาชนจะได้รับข้อมูลที่หลากหลายและสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม แนวทางแก้ไขที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ หลายประเทศ เช่น ฟินแลนด์ ได้บรรจุหลักสูตรนี้ในระบบการศึกษา (Ong, J. C. & Cabanes, J. V. A. , 2022) นอกจากนี้ การกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น กฎหมาย Digital Services Act (DSA) เป็นมาตรการที่กำหนดให้แพลตฟอร์มต้องมีมาตรการจัดการข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น บทความนี้จะ วิเคราะห์บทบาทของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้งและความแตกแยกทางการเมือง พร้อมเสนอ แนวทางแก้ไข เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ผ่านการเพิ่มความรู้เท่าทันสื่อและการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ข้อมูลทางการเมืองมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และช่วยให้ประชาชนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง

ความท้าทายของข่าวปลอม พองข้อมูล และอัลกอริทึมในประชาธิปไตยยุคดิจิทัล

ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือน: ภัยคุกคามต่อประชาธิปไตย ข่าวปลอม (Fake News) และข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) เป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงขึ้นในยุคดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อชักนำความคิดเห็นของประชาชน สร้างความสับสน และบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง รายงานจาก Reuters Institute Digital News Report พบว่า 56% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกได้รับข่าวสารจากโซเชียลมีเดียเป็นหลัก ทำให้พวกเขามีโอกาสได้รับข้อมูลที่ถูกบิดเบือนสูงขึ้น (Newman, N. & Nielsen, R. K., 2022)

ลักษณะของข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนที่ส่งผลต่อประชาธิปไตย การสร้างข่าวปลอมเพื่อชักนำการเลือกตั้ง - ข่าวปลอมถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม เช่น การแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับผู้สมัคร หรือการปลอมแปลงนโยบายของพรรคการเมืองเพื่อสร้างความเข้าใจผิด การใช้ AI และ Deepfake - เทคโนโลยี Deepfake ทำให้สามารถสร้างวิดีโอปลอมที่แสดงให้เห็นนักการเมืองกล่าวคำพูดหรือกระทำการที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริง ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของประชาชน การแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่มีการตรวจสอบ - ผู้ใช้โซเชียลมีเดียมักแชร์ข่าวสารโดยไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้ข่าวปลอมแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การบ่อนทำลายความเชื่อมั่นในสื่อกระแสหลัก - ข่าวปลอมบางประเภทมุ่งเป้าไปที่การลดความน่าเชื่อถือของสื่อที่ได้รับการยอมรับ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความลังเลและเลือกเชื่อแหล่งข่าวที่ไม่มีมาตรฐาน

ตัวอย่างของข่าวปลอมและผลกระทบ

“การเลือกตั้งในอินเดีย ปี 2019: มีการเผยแพร่ข่าวปลอมเกี่ยวกับผู้สมัครผ่าน Facebook และ WhatsApp ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระแสเชิงลบต่อฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ใช้ที่ได้รับข้อมูลเฉพาะทางการเมืองแบบฝ่ายเดียว (Chakrabarti, S. et al., 2020)” นอกจากนี้ ข้อมูลบิดเบือนมักถูกใช้โดยกลุ่มการเมืองเพื่อขยายอิทธิพลและลดทอนความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม การศึกษา ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมักมีอัตราการมีส่วนร่วมสูงกว่าข่าวที่อิงกับข้อเท็จจริง (Bovet, A. & Makse, H. A., 2019) ขณะที่งานวิจัยหนึ่งระบุว่า ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จำนวนมากมีแนวโน้มที่จะแชร์ข่าวปลอมโดยไม่ตรวจสอบเนื้อหา ซึ่งเป็นผลมาจากความลำเอียงในการยืนยันความเชื่อของตนเอง (confirmation bias) (Pennycook, G. & Rand, D. G., 2021)

พองข้อมูลและอัลกอริทึม: กลไกที่เสริมสร้างการแบ่งขั้วทางการเมือง แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียใช้ อัลกอริทึม (Algorithms) ในการเลือกเนื้อหาที่แสดงให้ผู้ใช้ โดยอิงตามพฤติกรรมและความสนใจของพวกเขา ทำให้เกิด พองข้อมูล (Filter Bubbles) ที่ลดการรับรู้ความคิดเห็นที่แตกต่าง ในยุคดิจิทัล แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการกำหนดข่าวสารที่ผู้ใช้ได้รับ ระบบอัลกอริทึม (Algorithms) ของแพลตฟอร์มเหล่านี้ถูกออกแบบมาให้คัดสรรและนำเสนอเนื้อหาตามพฤติกรรม ความสนใจ และปฏิสัมพันธ์ที่ผ่านมาของผู้ใช้ เช่น การกดไลค์ การแชร์ และการแสดงความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม กลไกนี้ส่งผลให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับมุมมองเดิมของตนเองมากขึ้น และมีโอกาสน้อยลงที่จะเห็นความคิดเห็นที่แตกต่างหรือขัดแย้งกับความเชื่อของตนเอง ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า “พองข้อมูล” (Filter Bubbles) ซึ่งหมายถึง สภาวะที่ผู้ใช้ถูกจำกัดให้อยู่ในเครือข่ายข้อมูลที่มีแนวคิดคล้ายกัน ส่งผลให้เกิด “ห้องเสียงสะท้อน” (Echo Chambers) ที่ช่วยขยายและตอกย้ำแนวคิดเดิมโดยปราศจากมุมมองที่หลากหลาย

ผลกระทบของพองข้อมูลต่อการแบ่งขั้วทางการเมือง ได้แก่ 1) ลดการเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง: ผู้ใช้มีแนวโน้มจะเห็นเฉพาะข่าวสารและความคิดเห็นที่สนับสนุนมุมมองของตนเอง ทำให้ขาดการพิจารณาข้อมูลจากหลายแหล่ง 2) สร้างความเชื่อมั่นที่มากเกินไป: เมื่อผู้ใช้ได้รับข้อมูลแบบเดียวกันซ้ำ ๆ อาจทำให้เชื่อว่าความคิดเห็นของตนเองเป็นความจริงเพียงหนึ่งเดียว และมองว่าความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นสิ่งผิด 3) เพิ่มความรุนแรงของการแบ่งขั้วทางการเมือง: เมื่อกลุ่มที่มีแนวคิดเดียวกันรวมตัวกันบนโลกออนไลน์และไม่ได้เปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง อาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงขึ้นได้ 4) เอื้อต่อการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน:

ฟองข้อมูลทำให้ผู้ใช้มีแนวโน้มที่จะเชื่อข่าวปลอม หรือข้อมูลที่บิดเบือนได้ง่ายขึ้น เพราะไม่ได้รับแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพียงพอ

ตัวอย่างการแบ่งข่าวจากฟองข้อมูล

ฟองข้อมูลและอัลกอริทึมในบริบทไทย: โซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนไทย รายงานจาก Digital Insights Thailand Report 2024 พบว่า แพลตฟอร์มที่มีการใช้งานมากที่สุด ได้แก่ ไลน์ (95%) เฟซบุ๊ก (94%) และยูทูบ (93%) ดิจิต็อก (76%) และอินสตาแกรม (68%) ตามลำดับ ส่วนโซเชียลมีเดียที่คนไทยใช้งานบ่อย หรือเปิดทุกครั้งที่มีมือถือคือ เฟซบุ๊กนำมาเป็นอันดับหนึ่ง (36%) ตามด้วยดิจิต็อก (32%) และไลน์ (29%) ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยจาก GWI ในรายงาน DataReportal Digital 2024: Thailand ซึ่งสำรวจคนไทยอายุ 16 - 64 ปีที่ใช้งานโซเชียลมีเดียเป็นประจำ พบว่า ณ เดือนมกราคม 2567 แพลตฟอร์มที่คนไทย “ชื่นชอบ” ที่สุด คือ เฟซบุ๊ก (33.4%) รองลงมาเป็นดิจิต็อก (28.5%) และไลน์ (14.4%) เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ยูทูบไม่ถูกนำมาเป็นตัวเลือกคำตอบ เนื่องจาก GWI จัดให้ยูทูบเป็นแพลตฟอร์มวิดีโอมากกว่าแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ส่วนเหตุผลในการใช้โซเชียลมีเดีย นั้น ก็แตกต่างกันไปตามแต่ละแพลตฟอร์ม โดยข้อมูลจาก Digital Insights Thailand Report 2024 พบว่า คนไทยเน้นใช้ดิจิต็อกและยูทูบเพื่อความบันเทิง ใช้เอ็กซ์ (ทวิตเตอร์) เพื่อติดตามอัปเดตข่าวสาร ใช้อินสตาแกรมเพื่อติดตามบุคคลที่ชอบ และใช้เฟซบุ๊กเพื่อพูดคุยกับเพื่อน ดิจิต็อกนั้นเป็นโซเชียลมีเดียที่ยังคงมาแรงอย่างต่อเนื่อง ด้วยความโดดเด่นของคอนเทนต์วิดีโอสั้นที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่ม Gen Z จนทำให้ดิจิต็อกก้าวขึ้นมาเป็นแหล่งกำเนิดเทรนด์ใหม่ ๆ และทำให้แบรนด์ต่าง ๆ หันมาใช้ดิจิต็อกในการสร้างแคมเปญไวรัลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายรุ่นใหม่มากขึ้น ทั้งนี้ ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2567 ดิจิต็อกมีผู้ใช้งานในไทยที่อายุ 18 ปีขึ้นไปมากถึง 44.38 ล้านคน ซึ่ง 76% ใช้งานเป็นประจำทุกเดือน ตามข้อมูลจาก DataReportal (Dataxet, 2025) อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มเหล่านี้มักนำเสนอเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของผู้ใช้ ทำให้เกิดฟองข้อมูลที่จำกัดการรับรู้ข้อมูลที่หลากหลาย

ข่าวปลอมในประเทศไทย ปัญหาข่าวปลอมในประเทศไทยมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มอย่างไลน์และเฟซบุ๊ก รายงานจากโคแฟค (Cofact) ระบุว่า ในช่วงปีที่ผ่านมา มีการตรวจสอบข่าวลวงด้านสุขภาพกว่า 1.3 แสนรายการ โดยประชาชนร่วมแก้ไขข่าวปลอมถึง 4,048 ครั้ง ข่าวปลอมที่พบบ่อย ได้แก่ ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโควิด-19 และการกู้เงินผ่านแอปพลิเคชันเป่าตังค์ ดร.นพ.ไพโรจน์กล่าวว่า ตลอดระยะเวลา 1 ปี ของการมีนวัตกรรมโคแฟค พบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดข่าวลวงในประเทศไทยเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ 1) การสื่อสารในแอปพลิเคชันไลน์ในรูปแบบห้องสนทนาวงปิด ทำให้ยากต่อการตรวจสอบและป้องกันการแพร่ระบาด เช่น กลุ่มครอบครัว ที่ทำงาน มักมีความเกรงใจ ไม่กล้าเตือนว่าผิด 2) การมีอคติ เลือกเชื่อตามความเชื่อเพียงเพราะตรงกับทัศนคติของตัวเอง โดยไม่ได้ตรวจสอบที่มา ข้อเท็จจริง ทางออกของการแก้ไขปัญหาระบาดของข่าวลวงที่ยั่งยืน คือ ผู้ใช้สื่อจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และทักษะการเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเองเบื้องต้น (Fact - checker) ไม่แชร์ข่าวที่ตรวจสอบแล้วว่าเป็นเท็จ พร้อมแจ้งข่าวลวงเข้าแพลตฟอร์มออนไลน์ นวัตกรรมโคแฟค และเป็นผู้นำข้อความแก้ไขข่าวลวง (Corrector) ไปโพสต์ในห้องสนทนาที่พบการกระจายข่าวลวง ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และทักษะพลเมืองที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการสื่อสารในยุคดิจิทัล ข่าวลวง' วุ่นวาย' ที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 ได้แก่ 1) คลิปเสียงปลอม ของคณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล แจ้งวิธีปฏิบัติตัวในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 ขอให้คนไทยล็อกดาวน์ตัวเอง 2) มะนาวโซดาฆ่าเชื้อโควิด-19 ได้ 3) เลือดเป็นด่างทำให้โอกาสติดโควิด-19 น้อยลง 4) พัสสุโปรษณีย์เป็นแหล่งแพร่เชื้อโควิด-19 5) ยีนตากแดดฆ่าโควิด-19 ในร่างกายได้ (Bangkokbiznews, 2021)

ฟองข้อมูลและอัลกอริทึมที่เลือกแสดงข้อมูลแบบเฉพาะกลุ่ม ทำให้ผู้ใช้มีแนวโน้มสุดโต่งทางความคิดมากขึ้น และลดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังช่วยให้ชาวปลอมแพร่กระจายง่ายขึ้นในกลุ่มผู้ใช้ที่มีแนวโน้มจะเชื่อข้อมูลผิด ๆ

แนวทางแก้ไขการรับมือกับชาวปลอมและฟองข้อมูล

1. การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการแยกแยะชาวปลอมเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดผลกระทบของข้อมูลที่บิดเบือน “กรณีตัวอย่างของ ฟินแลนด์ ได้บรรจุหลักสูตร Media Literacy ในระบบการศึกษาเพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณ (The Ministry of Education and Culture of Finland, 2019)

2. การกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล

รัฐบาลควรออกกฎหมายและกำหนดมาตรการให้แพลตฟอร์มออนไลน์มีความรับผิดชอบต่อนเนื้อหาที่เผยแพร่ “กรณีตัวอย่างของ กฎหมาย Digital Services Act ของสหภาพยุโรป บังคับให้แพลตฟอร์มตรวจสอบและลดการแพร่กระจายของชาวปลอมและข้อมูลที่ผิดพลาด (European Union, 2022)”

3. การออกแบบอัลกอริทึมที่โปร่งใส

แพลตฟอร์มควรพัฒนาอัลกอริทึมที่ส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายเพื่อลดปัญหาฟองข้อมูล “ตัวอย่างของ Twitter Birdwatch เป็นโครงการที่ให้ผู้ใช้งานตรวจสอบข้อเท็จจริงของโพสต์ ช่วยให้เนื้อหาที่น่าเชื่อถือถูกลดการมองเห็น (ไทยรัฐออนไลน์, 2021)”

4. การสนับสนุนพื้นที่กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

การสร้างพื้นที่กลางที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากหลากหลายมุมมองถือเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและลดความขัดแย้งในสังคม การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถช่วยกระตุ้นการอภิปรายในประเด็นสาธารณะได้อย่างสร้างสรรค์

กรณีตัวอย่างที่ 1: Folkemødet - การประชุมของประชาชนในเดนมาร์ก

Folkemødet เป็นเทศกาลประชาธิปไตยที่จัดขึ้นทุกปีบนเกาะบอร์นโฮล์ม ประเทศเดนมาร์ก งานนี้เปิดให้ประชาชนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักการเมือง ผู้นำองค์กร และสื่อมวลชน ในปี 2023 มีผู้เข้าร่วมกว่า 55,000 คน และจัดกิจกรรมกว่า 3,000 รายการ ครอบคลุมประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เทศกาลนี้ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมการพูดคุยอย่างเปิดกว้างและลดการแบ่งขั้วทางการเมือง (Democracy Festivals Association, 2023)

กรณีตัวอย่างที่ 2: Almedalen Week - เวทีเสวนาประชาธิปไตยในสวีเดน

Almedalen Week เป็นเทศกาลประชาธิปไตยที่จัดขึ้นทุกปีในเมืองวิสปี ประเทศสวีเดน โดยเปิดโอกาสให้พรรคการเมือง นักวิชาการ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอนโยบายสาธารณะ งานนี้มีประวัติยาวนานตั้งแต่ปี 1968 และได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในเวทีเสวนาทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในยุโรป ในปี 2023 มีการจัดกิจกรรมกว่า 2,000 รายการ และมีผู้เข้าร่วมงานจากหลายภาคส่วนกว่า 40,000 คน (Almedalsveckan, 2023)

5. ความร่วมมือระดับนานาชาติในการควบคุมชาวปลอม

การทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยจัดการกับปัญหาชาวปลอมและการบิดเบือนข้อมูลในระดับโลก “กรณีตัวอย่างของ Global Internet Forum to Counter Terrorism (GIFCT) เป็นโครงการที่เกิดจากความร่วมมือของบริษัทเทคโนโลยี เช่น Facebook, Google และ Twitter กับรัฐบาลหลายประเทศ เพื่อป้องกันการใช้แพลตฟอร์มในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นภัยต่อประชาธิปไตย”

“การร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับปัญหาข่าวปลอมและการบิดเบือนข้อมูลในระดับโลก อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างของ Global Internet Forum to Counter Terrorism (GIFCT) นั้น มุ่งเน้นไปที่การป้องกันการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายและความรุนแรงมากกว่า GIFCT ก่อตั้งขึ้นในปี 2017 โดยความร่วมมือของบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำ เช่น Facebook (ปัจจุบัน คือ Meta), Google/YouTube, Microsoft และ Twitter (ปัจจุบัน คือ X) โดยมีการกิจหลักในการป้องกันไม่ให้ผู้ก่อการร้ายและกลุ่มหัวรุนแรงใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัล

แนวทางการแก้ไขในบริบทไทย: การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งจำเป็น โดยโคแฟกได้พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบข่าวลวงและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ต้องการ นอกจากนี้ ภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการศึกษาและกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทย (Cofact, 2023) การเผชิญกับข่าวปลอมและฟองข้อมูลในประเทศไทยต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อสร้างสังคมที่มีความรู้และสามารถรับมือกับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข่าวปลอมและฟองข้อมูลเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล การแพร่กระจายข้อมูลบิดเบือนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ขณะที่ฟองข้อมูลและอัลกอริทึมที่เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะเจาะจงช่วยเสริมสร้างการแบ่งขั้วทางการเมือง ดังนั้น แนวทางแก้ไขที่สำคัญ ได้แก่ การให้ความรู้เท่าทันสื่อ การกำกับดูแลแพลตฟอร์ม การออกแบบอัลกอริทึมที่โปร่งใส และการสร้างความร่วมมือระดับนานาชาติ หากมีการดำเนินมาตรการเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ โซเชียลมีเดียสามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยแทนที่จะเป็นปัจจัยที่ทำลายมัน

ความท้าทายของประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล บทบาทของโซเชียลมีเดียในการส่งเสริมการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในยุคดิจิทัล โซเชียลมีเดีย ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยและเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Instagram, YouTube และ TikTok มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง

1. การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

โซเชียลมีเดียช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้สมัคร นโยบาย และประเด็นสำคัญ เข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมมากขึ้น ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น

แคมเปญเสียงออนไลน์ : ผู้สมัครสามารถใช้ Facebook หรือ Twitter เพื่อสื่อสารโดยตรงกับประชาชน โดยไม่ต้องพึ่งพาสื่อกระแสหลัก

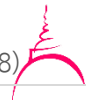
การถ่ายทอดสด (Live Streaming) : แพลตฟอร์มอย่าง YouTube และ Facebook Live ช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถรับชมการ дебัตหรือการแถลงนโยบายของผู้สมัครได้แบบเรียลไทม์

การสัมภาษณ์และการประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์ : TikTok และ Instagram ถูกใช้เป็นช่องทางให้ผู้สมัครเผยแพร่วิดีโอสั้นๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางและนโยบายของพวกเขา

กรณีตัวอย่าง

- ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปี 2020 Joe Biden และ Donald Trump ใช้ Twitter และ Facebook เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารกับผู้สนับสนุน (Jones, M. , 2020)

- ในประเทศไทย การเลือกตั้งปี 2023 พรรคการเมืองใช้ TikTok เป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งรุ่นใหม่

2. การกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

โซเชียลมีเดียไม่ได้เป็นเพียงแค่แหล่งข้อมูล แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการ กระตุ้นให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น

- แคมเปญสนับสนุนการลงคะแนนเสียง (Get Out the Vote - GOTV)

Facebook และ Instagram มักแสดงข้อความแจ้งเตือนเกี่ยวกับวันเลือกตั้ง และให้ลิงก์ไปยังแหล่งข้อมูล ที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับสถานที่เลือกตั้ง

- การแชร์ประสบการณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ผู้ใช้สามารถโพสต์ภาพหรือวิดีโอขณะไปเลือกตั้ง เพื่อกระตุ้นให้เพื่อน ๆ ในเครือข่ายของตนเห็น ความสำคัญของการเลือกตั้ง

- อินฟลูเอนเซอร์และคนดังช่วยรณรงค์

บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ศิลปิน นักแสดง และนักกีฬา มักใช้ Twitter และ Instagram Story เพื่อกระตุ้น ให้ประชาชนออกไปลงคะแนน

กรณีตัวอย่าง

- การเลือกตั้งกลางเทอมสหรัฐฯ ปี 2018 Instagram และ Snapchat มีฟีเจอร์ให้ผู้ใช้แชร์สติ๊กเกอร์ “I Voted” ซึ่งช่วยเพิ่มอัตราการลงคะแนนเสียงในหมู่วัยรุ่น (Smith, A., 2019)

- แคมเปญ “เลือกตั้ง 2566” ในไทยใช้ Twitter Trends และ Facebook Events เพื่อแจ้งเตือนวันเลือกตั้งและสร้างการตื่นตัวทางการเมือง

3. การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

โซเชียลมีเดียช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองได้อย่างเสรี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

- ฟอรัมออนไลน์ และกลุ่มสนทนา - Facebook Groups และ Reddit เป็นพื้นที่สำหรับการอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายและจุดยืนของผู้สมัคร

- Twitter และแฮชแท็กทางการเมือง - ผู้ใช้สามารถติดตามแนวโน้มการเลือกตั้งผ่านแฮชแท็ก เช่น #เลือกตั้ง66 หรือ #Election2024

- YouTube และ TikTok - ครีเอเตอร์สามารถวิเคราะห์นโยบายและความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อให้ ข้อมูลแก่ผู้ติดตาม

กรณีตัวอย่าง:

- การเลือกตั้งฟิลิปปินส์ปี 2022 มีการใช้ Twitter Spaces เพื่อจัดติเบตออนไลน์ระหว่างประชาชนและผู้สมัคร

4. ความเสี่ยงของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้ง แม้โซเชียลมีเดียจะมีประโยชน์ แต่ก็มีความเสี่ยงต่อ กระบวนการประชาธิปไตย เช่น

- ข่าวปลอม (Fake News) และการบิดเบือนข้อมูล: ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่าน Facebook และ Twitter

- ฟองข้อมูล (Filter Bubbles) และอัลกอริทึม (Algorithm Bias): ผู้ใช้มักได้รับข้อมูลที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง ทำให้การรับรู้ข้อมูลเป็นด้านเดียว

- การแทรกแซงจากต่างชาติ: มีหลักฐานว่าในหลายประเทศ บอทและบัญชีปลอมถูกใช้เพื่อชี้นำความคิดเห็นของประชาชน

กรณีตัวอย่าง:

- การเลือกตั้งบราซิลปี 2022 มีข้อมูลบิดเบือนเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสของการนับคะแนน ซึ่งแพร่กระจายผ่าน WhatsApp และ Telegram

5. แนวทางแก้ไขเพื่อให้โซเชียลมีเดียส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การให้ความรู้ประชาชน (Media Literacy) - รัฐบาลและองค์กรอิสระควรส่งเสริมความรู้ในการแยกแยะข่าวจริงและข่าวปลอม

- การเพิ่มความโปร่งใสของแพลตฟอร์ม - แพลตฟอร์มควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัลกอริทึมที่ใช้คัดกรองข่าวสาร

- การใช้ AI ตรวจจับข้อมูลเท็จ - การนำเทคโนโลยีมาตรวจสอบข่าวปลอมก่อนเผยแพร่

- นโยบายและกฎหมายควบคุมโฆษณาการเมือง - ควรมีการกำกับดูแลโฆษณาทางการเมืองออนไลน์เพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูล

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การใช้ Twitter ในการเลือกตั้งสหรัฐอเมริกาปี 2020 ซึ่งผู้สมัครทั้งสองฝ่ายใช้แพลตฟอร์มนี้ในการเผยแพร่วิสัยทัศน์และตอบคำถามจากประชาชนโดยตรง (Brown, L., 2021); (Johnson, R., 2022) นอกจากนี้ การใช้ Facebook ในการสร้างกลุ่มสนับสนุนหรือสร้างกิจกรรมการเลือกตั้งยังช่วยให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงกันได้ง่ายขึ้น เช่น การสนับสนุนให้คนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลผ่านโซเชียลมีเดียยังมีข้อเสีย เช่น ข้อมูลที่ไม่ผ่านการตรวจสอบหรือข่าวปลอมที่แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่าง คือ การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนในกลุ่มปิดหรือการใช้บอต (bots) ในการสนับสนุนข่าวปลอมเพื่อสร้างความเข้าใจผิดในหมู่ประชาชน (Lee, H. & Kim, S., 2019)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตยยังได้รับการส่งเสริมผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น การจัดทำโพลออนไลน์ การรณรงค์ออนไลน์ หรือการสร้างแฮชแท็กที่เป็นกระแสในประเด็นทางการเมือง เช่น #GoVote ที่ใช้ในหลายประเทศเพื่อกระตุ้นการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง (Clark, T. & Wilson, D., 2020) อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ คือ การป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนในความคิดเห็นที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม

บทบาทของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้งจึงมีข้อดีและข้อเสียซึ่งทั้งสองส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันก็สร้างความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจในระบบประชาธิปไตยหากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม

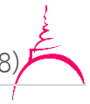
วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและแนวทางแก้ไขเชิงนโยบาย

ในยุคดิจิทัล โซเชียลมีเดียได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีผลต่อกระบวนการประชาธิปไตย ทั้งในแง่ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการแบ่งขั้วทางการเมือง

แต่ละประเทศมีแนวทางรับมือที่แตกต่างกัน บางประเทศมุ่งเน้น เสรีภาพทางการแสดงออก ในขณะที่บางประเทศเลือกใช้ การกำกับดูแลแพลตฟอร์มและการควบคุมข้อมูล ประเทศไทยเองก็ต้องเผชิญกับความท้าทายนี้ และมีมาตรการบางอย่างที่คล้ายคลึงกับประเทศอื่น ๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

เปรียบเทียบแนวทางของประเทศต่าง ๆ

กรณีของสหรัฐอเมริกา: เสรีภาพทางการแสดงออกและความท้าทายในการกำกับดูแล สหรัฐฯ ให้ความสำคัญกับเสรีภาพทางการแสดงออก อย่างมาก ทำให้โซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลทางการเมือง แต่ก็ยังเป็นแหล่งข้อมูลเท็จที่ส่งผลกระทบต่อการเลือกตั้ง เช่น กรณีของ การเลือกตั้งปี 2016 ที่พบว่า มีการแทรกแซงจากรัสเซีย แนวทางที่เสนอ: เพิ่มความโปร่งใสของโฆษณาทางการเมือง พัฒนากฎหมาย Honest Ads Act ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรณีของสหภาพยุโรป: มาตรการกำกับดูแลผ่าน Digital Services Act (DSA) EU มีแนวทางกำกับดูแลที่เข้มงวด เช่น Digital Services Act (DSA) ที่บังคับให้แพลตฟอร์มออนไลน์รับผิดชอบต่อนโยบายที่เผยแพร่ และกำหนดให้มีความโปร่งใสในการทำงานของอัลกอริทึม แนวทางที่เสนอ: ขยายแนวทาง "co-regulation" เพื่อให้ภาครัฐและแพลตฟอร์มร่วมกำกับดูแล บังคับให้แพลตฟอร์มเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับอัลกอริทึม

กรณีของเอสโตเนีย: ระบบเลือกตั้งดิจิทัลและการป้องกันข้อมูลเท็จ เอสโตเนียใช้ระบบ e-Voting และมีหน่วยงานพิเศษที่ร่วมมือกับแพลตฟอร์มดิจิทัลในการตรวจสอบข่าวปลอม แนวทางที่เสนอ: เพิ่มการลงทุนใน AI เพื่อตรวจสอบข่าวปลอม การสร้างศูนย์เฝ้าระวังข่าวปลอมและข้อมูลเท็จ

กรณีของไต้หวัน: "crowdsourced fact-checking" และความร่วมมือภาคประชาชน ไต้หวันมีโครงการ "CoFacts" ที่ให้ประชาชนร่วมตรวจสอบข่าวปลอม โดยรัฐสนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคม

แนวทางที่เสนอ: ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบข่าวปลอม เพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและองค์กรอิสระ

กรณีของประเทศไทย: ความท้าทายและแนวทางรับมือ ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาข้อมูลเท็จและการบิดเบือนข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งและการเคลื่อนไหวทางการเมือง รัฐบาลได้ใช้กฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ) และมาตรการควบคุมข่าวปลอมผ่านศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม อย่างไรก็ตาม แนวทางเหล่านี้ยังขาดกลไกการกำกับดูแลที่โปร่งใสและอิสระ แนวทางที่เสนอ: ปรับปรุง พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ ให้มีความสมดุลระหว่างการป้องกันข่าวปลอมและเสรีภาพในการแสดงออก สร้างหน่วยงานอิสระในการตรวจสอบข่าวปลอม แทนการใช้หน่วยงานของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ส่งเสริม Media Literacy ผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข่าวสารได้ด้วยตนเอง

แนวทางเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง

1. การออกกฎหมายกำกับดูแลแพลตฟอร์ม ให้แพลตฟอร์มต้องมีความโปร่งใสของอัลกอริทึม (เช่น แนวทางของสหภาพยุโรป) พัฒนากฎหมายให้ครอบคลุมการแทรกแซงจากต่างชาติในการเลือกตั้ง
2. การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) บรรจุหลักสูตรความรู้เท่าทันสื่อในระบบการศึกษา (แนวทางของฟินแลนด์) สร้างแคมเปญการให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวปลอมในสื่อสาธารณะ
3. การสร้างระบบตรวจสอบข่าวปลอมที่มีประสิทธิภาพ ใช้ AI และ Big Data ในการติดตามแนวโน้มของข้อมูลเท็จ (แนวทางของเอสโตเนีย) จัดตั้งหน่วยงานอิสระที่ทำงานร่วมกับแพลตฟอร์ม
4. ความร่วมมือระหว่างประเทศ พัฒนาแนวทางความร่วมมือระดับโลก เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามทางดิจิทัลระหว่างรัฐบาลและแพลตฟอร์ม

ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลต้องเผชิญกับความท้าทายจากการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จและการแบ่งขั้วทางการเมือง แต่ละประเทศมีแนวทางรับมือที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น การกำกับดูแลแพลตฟอร์ม (EU), การใช้ AI ในการตรวจสอบข่าวปลอม (เอสโตเนีย), หรือการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วม (ไต้หวัน)

สำหรับประเทศไทย จำเป็นต้องปรับปรุง กฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารให้มีความสมดุลระหว่างการป้องกันข่าวปลอมและเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึง สร้างหน่วยงานอิสระที่สามารถทำงานร่วมกับแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อในประชาชน ก็เป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้สังคมสามารถรับมือกับภัยคุกคามทางข้อมูลได้อย่างยั่งยืน ในอนาคต การพัฒนากลไกกำกับดูแลที่สามารถรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกและความมั่นคงของข้อมูล จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

สรุป

บทความนี้วิเคราะห์บทบาทของโซเชียลมีเดียในการเลือกตั้งและการสร้างความแตกแยกทางการเมือง โดยชี้ให้เห็นว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือสื่อสังคมออนไลน์ กลายเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แต่ขณะเดียวกันก็ถูกใช้เพื่อสร้างความเข้าใจผิดและขยายความขัดแย้งทางการเมือง อัลกอริทึมของโซเชียลมีเดีย ส่งเสริม “ห้องสะท้อนความคิด” (echo chambers) และ “การแบ่งขั้วทางการเมือง” (political polarization) ทำให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความแตกแยกในสังคม กรณีศึกษาจาก Brexit และการเลือกตั้งสหรัฐฯ แสดงให้เห็นว่าการใช้ข้อมูลเท็จและการบิดเบือนข้อมูลสามารถมีอิทธิพลต่อกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องส่งเสริม ความรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) เพื่อให้ประชาชนสามารถประเมินแหล่งข่าวสารได้อย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ ควรมีกฎกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ บริษัท เทคโนโลยี และภาคประชาสังคม ส่วนในบริบทของประเทศไทย มีการใช้กฎหมายต่าง ๆ ในการควบคุมการเผยแพร่ข้อมูลบนสื่อดิจิทัล เช่น - พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดบทลงโทษสำหรับการนำเข้าข้อมูลเท็จที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกในสังคม - พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 ที่ให้อำนาจหน่วยงานรัฐในการป้องกันและรับมือภัยคุกคามทางไซเบอร์ - ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม (Anti-Fake News Center) ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อกลั่นกรองและตรวจสอบข่าวสารที่แพร่กระจายในสื่อออนไลน์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายเหล่านี้ต้องมีการบังคับใช้อย่างสมดุลง เพื่อป้องกันการละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก และต้องมีกลไกที่เป็นอิสระในการตรวจสอบและกำกับดูแลการใช้กฎหมายดังกล่าว ในอนาคต ประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลจะยังคงเผชิญกับความท้าทายจากข้อมูลเท็จและการแทรกแซงทางการเมือง การสร้างสังคมที่เปิดกว้างและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงเป็นสิ่งสำคัญ การผนึกกำลังจากทุกภาคส่วน จะเป็นกุญแจสำคัญในการปกป้องเสรีภาพและความมั่นคงของประชาธิปไตยในโลกดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2021). ทวิตเตอร์ นำร่องทดสอบ "Birdwatch" บริการตรวจสอบข่าวเท็จ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2025 จาก <https://www.thairath.co.th/news/tech/2020151>
- Almedalsveckan. (2023). Almedalen Week: Sweden's largest democratic forum. Retrieved March 5, 2025, from <https://www.almedalsveckan.info>
- Bangkokbiznews. (2021). เช็กที่นี่ 1 ปีผ่านไป คนไทยพบ “ข่าวลวง” อะไรมากที่สุด. Retrieved March 5, 2025, from <https://www.bangkokbiznews.com/social/941587>
- Bovet, A. & Makse, H. A. (2019). Influence of fake news in Twitter during the 2016 US presidential election. Nature Communications. Retrieved March 5, 2025, from <https://doi.org/10.1038/s41467-018-07761-2>
- Brown, L. (2021). The impact of social media on political campaigns: A study of the 2020 U.S. election. Political Studies Review, 19(3), 112-130.
- Chakrabarti, S. et al. (2020). Political misinformation in India: The role of WhatsApp in election campaigns. Journal of Political Communication, 37(3), 345-362.
- Clark, T. & Wilson, D. (2020). Hashtags and political participation: The role of social media in modern democracy. Journal of Political Communication, 28(4), 256-273.

- Cofact. (2023). Five cases of political disinformation during the 2023 general election campaign. Retrieved March 5, 2025, from <https://blog.cofact.org/5-cases-of-political-disinformation-during-the-2023-general-election-campaign/>
- Dataxet. (2025). โซเชียลมีเดีย: ศูนย์รวมการใช้ชีวิตยุคดิจิทัลของคนไทย. Retrieved March 5, 2025, from <https://www.dataxet.co/media-landscape/2025-th/social-media>
- Democracy Festivals Association. (2023). Folkemødet, The people's meeting. Retrieved March 5, 2025, from <https://democracyfestivals.org/folkemdet>
- European Union. (2022). Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act). Retrieved March 5, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A4625430>
- Johnson, R. (2022). Twitter and the digital town hall: How politicians engage with the public online. *Digital Politics Journal*, 17(2), 78-95.
- Jones, M. (2020). Social media and political engagement: A case study of the 2020 elections. *Political Communication Journal*, 35(2), 45-67.
- Lee, H. & Kim, S. (2019). Fake news and misinformation on social media: Implications for democracy. *Media & Society*, 14(1), 67-82.
- Newman, N. & Nielsen, R. K. (2022). Digital News Report 2022 Reuters Institute for the Study of Journalism. Retrieved March 5, 2025, from https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022?utm_source=chatgpt.com
- Ong, J. C. & Cabanes, J. V. A. (2022). Disinformation and electoral manipulation in Southeast Asia. *Asian Journal of Political Science*, 30(2), 190-210.
- Pennycook, G. & Rand, D. G. (2021). The psychology of fake news. *Trends in Cognitive Sciences*, 25(5), 388-402.
- Smith, A. (2019). Pew Research Center, What Age Do People Around the World Think Is Best to Reach Major Life Milestones? Retrieved March 5, 2025, from <https://www.pewresearch.org>
- The Ministry of Education and Culture of Finland. (2019). Media Literacy in Finland: National Media Education Policy. Retrieved from <https://toolbox.finland.fi/life-society/media-literacy-and-education-in-finland/>